

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

А. В. Калініна, кандидат юридичних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України
ORCID: 0000-0001-8015-0807

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ С. В. МАСЛЯНКА ТА М. Ю. ВЕСЕЛОВА «АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСІБ, ЯКІ КЕРУЮТЬ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ» (КИЇВ, 2025)

Монографія за авторством С. В. Маслянка та М. Ю. Веселова «Адміністративно-правовий статус осіб, які керують транспортними засобами» присвячена вельми актуальному питанню адміністративного права, що має теоретичне і практичне значення для реалізації норм законодавства у сфері регулювання безпеки дорожнього руху та юридичної відповідальності за його порушення.

Питання правової природи суб'єктів адміністративних правовідносин є одним із найбільш важливих, оскільки від вибору того чи іншого тлумачення цієї дефініції залежить подальша характеристика похідних від неї понять. Не є винятком і визначення місця особи, яка керує транспортним засобом, в адміністративних правовідносинах, виокремлення ознак її адміністративно-правового статусу, що ним опосередковані.

Необхідно зазначити, що зараз як під час правозастосування, так і під час здійснення судочинства, уповноважені особи (насамперед судді) мало замислюються над питаннями змісту правосуб'єктності будь-яких учасників дорожнього руху. Ця теза підтверджується і результатами проведеного авторами соціологічного опитування: лише близько 6% суддів час від часу замислюються над указаними теоретичними аспектами. Стосовно уповноважених осіб інших суб'єктів публічного адміністрування у сфері дорожнього руху необхідно зазначити, що їх частка є ще меншою, а саме – 2%. Водночас окреслені питання не є суто теоретичного характеру. У прикладній царині в умовах трансформації соціальних процесів,

розвитку технологій як у теоретиків, так і у практиків, виникають цілком закономірні питання, наприклад, із приводу невизначеності правового статусу осіб, які керують приватним електротранспортом, правової позиції щодо безпілотних транспортних засобів, якими керують дистанційно, чи автономних транспортних засобів з елементами штучного інтелекту тощо. Окрім того, в українському законодавстві саме визначення терміна «водій» є недосконалим. З аналізу закріпленого у ПДР України поняття «водій» виникає чимало принципових для юридичної практики запитань: чи є наявність посвідчення водія обов'язковою умовою для визначення особи як «водія»; чи розповсюджуються в такому разі обов'язки водія на керманичів, які не мають права керування чи позбавлені його в установленому законом порядку, та ін. Будь-яка особа, яка керує транспортним засобом, за міжнародним правом визнається водієм. Отже, вона однаково зобов'язана виконувати обов'язки, визначені ПДР України, а звідси – у разі їх невиконання чи недотримання стає суб'єктом правопорушення.

Таким чином, деякі з наведених питань потребують відповіді вже зараз, а деякі – у найближчій перспективі.

Частина зловбодених питань правового статусу особи взагалі та/чи правосуб'єктності різних категорій учасників дорожнього руху, зокрема, розглядалися у наукових працях українських вчених: В. С. Батиргарєєвої, В. В. Гаркуши, В. В. Голіни, А. В. Денисової, М. В. Костіва, О. В. Джафарової, М. М. Долгополової, Я. О. Лакійчук, С. В. Лопаті-

на, А. В. Пасічника, Є. О. Пилипенко, Н. Ф. Пушкарьової, А. В. Стрельникова, Є. О. Харитонova, О. І. Харитонovої, А. В. Червинчука, Є. В. Шульги та деяких інших вітчизняних й зарубіжних науковців. У рецензованій монографії було враховано приписи міжнародних нормативів і наявні погляди правової науки. Але, як слушно наголошують автори наукової роботи, соціальні й технічні зміни, які згодом відбуваються у нашому житті, вимагають подальшого розвитку закладених у роботах наведених авторів уявлень про адміністративно-правовий статус осіб, які керують транспортними засобами, та його окремі елементи, шляхи адаптування національного адміністративного законодавства до сучасних реалій. З огляду на зазначене обрану С. В. Маслянком та М. Ю. Веселовим для монографічного дослідження тематику цілком можна визнати актуальною, необхідною та своєчасною.

Не в останню чергу на актуальність представленої на рецензування роботи вказує також відповідність її тематики державним науковим програмам та планам, зокрема Плану дій «Україна – Європейський Союз», схваленого Кабінетом Міністрів України від 12.02.2005 р.

Авторами монографії комплексно застосовано сучасні загальні методи наукового пізнання: системно-структурний метод та метод сходження від абстрактного до конкретного, метод аналізу. Під час проведення дослідження також використовувалися такі спеціальні методи, як: формально-логічний, порівняльно-правовий, метод класифікації, логіко-юридичний і логіко-семантичний методи, метод аналогії, діалектичний, спостереження, порівняння, класифікації, догматичний, формально-юридичний, соціологічний та статистичний методи.

За рахунок правильного формування вибірових критеріїв і методів опрацювання емпіричної бази авторами дослідження досягнуто високий ступінь репрезентативності наукової роботи. Емпіричну базу монографії утворюють аналітичні та методичні матеріали міжнародних, національних і зарубіжних інституцій (Національної поліції України, Головного сервісного центру МВС); матеріали правозастосовної, зокрема, судової практики (проаналізовано 6 постанов Верховного Суду, понад десяток рішень судів першої та апеляційної інстанцій), та судової статистики; результати анкетування патрульних поліцейських Криворіжжя (65 респондентів). Таким чином, визначені у моногра-

фії наукові положення, висновки та рекомендації мають достатній рівень обґрунтованості, що забезпечує їх об'єктивність і достовірність.

С. В. Маслянка та М. Ю. Веселов здійснили детальне наукове дослідження, в якому висвітлили особливості адміністративно-правового статусу осіб, які керують транспортними засобами, у тому числі тих, які перебувають у ролі оператора автономного транспортного засобу зі штучним інтелектом. Найістотнішими результатами комплексного дослідження, що зумовлюють його наукову новизну та визначають внесок авторів у розроблення зазначеної проблематики, є:

1) формулювання поняття «особа, яка керує транспортним засобом»; за авторським розумінням, це учасник дорожнього руху, який для власного пересування, перевезення людей (пасажирів) чи вантажу використовує транспортний засіб, керуючи ним;

2) удосконалення розуміння адміністративної правоздатності особи щодо керування транспортним засобом, де стверджується, що така правоздатність є різновидом спеціальної правоздатності, яка у відносинах публічно-правового характеру визначає можливість (здатність) індивіда за умови відповідності встановленим критеріям отримати спеціальне право на керування тим чи іншим видом транспорту; виділення видів: повної та обмеженої адміністративної правоздатності особи щодо керування транспортними засобами;

3) систематизація осіб, що керують транспортними засобами, яких автори пропонують поділити на осіб, що керують транспортними засобами на законних підставах і що керують транспортними засобами, не маючи на те законних підстав, із подальшою їх класифікацією;

4) істотний розвиток та обґрунтування бачення, що особа, яка керує транспортним засобом, у відносинах публічно-правового характеру здобуває спеціальний адміністративно-правовий статус, який є різновидом загального адміністративно-правового статусу.

Окрім наведених вище положень, у монографії знайшли своє відображення пропозиції щодо вдосконалення адміністративного законодавства в частині визначення адміністративно-правового статусу осіб, які керують легким персональним та низькошвидкісним легким електричним транспортом, як окремої категорії учасників дорожнього руху, висунення додаткових умов щодо під-

готовки та допуску осіб до керування механічними транспортними засобами.

Результати дослідження повною мірою відображені у висновках наукової роботи. Найбільш важливі наукові та практичні результати рецензованої монографії мають різнопланове значення для юридичної науки та практики і можуть бути використані у: науково-дослідній сфері, правотворчості, правозастосовній діяльності, зокрема для подальшого удосконалення допуску до керування транспортними засобами, правового статусу осіб, які керують транспортними засобами, практики застосування заходів юридичної відповідальності до зазначеної категорії учасників дорожнього руху тощо.

Вищевикладене є підставою для загальної позитивної оцінки монографії «Адміністративно-правовий статус осіб, які керують транспортними засобами», підготовленої С. В. Маслянком та М. Ю. Веселовим як самостійного наукового дослідження з актуальної й важливої для науки адміністративного права проблеми. З указаною монографією можна ознайомитися на сайті репозитарію Донецького державного університету внутрішніх справ за лінком: <https://rep.dnuvs.ukr.education/items/bcf062f2-3714-4bfb-ba86-e0074dea1575>.

Рецензія надійшла до редакції: 28.04.2025 р.

Прийнята до друку: 20.06.2025 р.